

Een milenario, een meer dan duizend jaar oude olijfboom. FOTO CÉSAR-JAVIER PALACIOS

Olijfbomenpest

In het Zuid-Italiaanse Puglia en Lecce moesten vorig jaar duizenden olijfbomen worden vernietigd. De bomen waren getroffen door de besmettelijke *Xylella fastidiosa*, een bacterie die de ziekte van Pierce overbrengt. Deze ziekte staat ook wel bekend als olijfbomenpest. De *Xylella fastidiosa* kan ook andere ge-

wassen besmetten die voor Zuid-Europa belangrijk zijn, zoals druiven, citrus-, perzik- en amandelbomen. Er wordt gevreesd voor verspreiding van de ziekte.

Eind 2015 werd de bacterie al aangetroffen op het Franse Corsica en in de omgeving van Nice. Vandaar dat de Europese Unie eind vorig jaar de

maatregelen opschreefde. Zo zijn de importregels voor onder andere sierplanten verscherpt. Bij een uitbraak van *Xylella fastidiosa* moeten sowieso alle waardplanten binnen 100 meter van de besmetting worden vernietigd. Om de besmette zone wordt dan een bufferzone ingesteld van 10 kilometer. (TROUW)

in je tuin

‘De export is te vergelijken met de verkoop van historische Spaanse kerken aan rijke Amerikanen’

voor 1500 euro per stuk zijn geïmporteerd, erg oud zullen worden. Bomenconsulent Hans Kaljee betwijfelt dat. “We bewaken deze bomen bijna”, zegt hij. “We hebben een contract met een bedrijf dat deze bomen inpakt zodra dat nodig is. Als we er goed voor blijven zorgen, kunnen ze ook hier heel oud worden.”

Kaljee kan zich wel iets voorstellen bij de bezorgdheid van de Spaanse natuurbeschermers. “Vanuit cultuur-historisch perspectief begrijp ik ze wel. Zeker nu ik weet dat er in het Middellandse Zeegebied ook nog eens een ziekte onder olijfbomen heerst” (zie kader). Toch heeft hij geen spijt van de aanschaf en hij kan zich zelfs voorstellen dat hij nog een keer zulke oude bomen bestelt. “Deze bomen zijn tussen de 250 en 300 jaar oud. Het zijn de oudste bomen van Amsterdam. Als ik een rondleiding door de stad geef, sta ik daarom graag bij ze stil. Zo’n exoot is een leuke afwisseling tussen de talloze iepen waar Amsterdam om bekendstaat. Bovendien hebben de bomen een educatief karakter. Als ik met studenten bij zeilsta,

dan bespreek ik ook dit dilemma: mag je oude bomen exporteren?”

Onkruid

Olijfbomenverkoper Vincent Leeuwis van De Olijfgaard voelt zich niet aangesproken door de kritiek van de Spaanse natuurbeschermers. “Spanje telt meer dan 300 miljoen olijfbomen. Het is haast onkruid. Je kunt uren door Andalusie of de Spaanse Pyreneeën rijden en alleen maar olijfbomen zien. Daar zitten heus flink wat oude bomen tussen.”

Via De Olijfgaard is het mogelijk om bomen tot 500 jaar oud te bestellen. Ouder dan dat, daar begint Leeuwis niet aan. Te duur en niet praktisch. “Een boom van duizend jaar oud heeft al gauw een omtrek van 500 centimeter. Die zijn lastig te transporteren.”

Jaarlijks verkoopt Leeuwis twintig tot dertig bomen die een paar honderd jaar oud zijn. “Er zijn een stuk of vijftien olijfbomspecialisten in Nederland, dus reken maar uit om hoeveel bomen dat gaat. Op al die miljoenen bomen blijven er heus genoeg oude bomen over.”

Een stop op de export van hele oude bomen zou hij onzinnig vinden. “Bovendien komt het voor dat oude olijfgaarden een nieuwe bestemming krijgen. Die bomen worden sowieso gerod. Het is beter om ze een nieuwe plek te geven.”

Natuurbeschermers Palacios ziet nog wel een verdienmodel voor de oude olijfgaarden waarvan de opbrengst van de bomen is gedaald. “In de buurt van Valencia heb je telers die zich specialiseren in olijfolie afkomstig van hele oude bomen en toeristen op hun terrein laten overnachten. Zo kun je het landschap in stand houden en toch rondkomen. Een fles olijfolie van oude bomen brengt honderd euro op.”

groengedicht Janita Monna

Muskitos

Het verschil tussen man en vrouw is het beste duidelijk te maken aan de hand van een conflict 's nachts op vakantie in een warm land:

Vrouwen willen de ramen dicht tegen de muskitos.

Mannen willen de ramen open voor de koele nachtwind. De man neemt de muskitos op de koop toe.

Maar al is die man wereldkampioen gewichtheffen én touwtrekken, het eindigt er altijd mee dat hij in zijn blote kont met een opgevouwen krant op muskietenjacht moet in de snikhete hotelkamer. En de vrouw ligt op bed te roepen: ‘En daar zit ook nog één!’

Hans Dorrestijn

Uit: ‘Het dierlijkste van Dorrestijn Gedichten en liedjes over dieren’, Nijgh & Van Ditmar, 2014

Het is een mug met een chique naam, *Aedes aegypti*, maar hij is een kleine terrorist, deze tropenbewoner. Een die met z'n vrolijke wit-zwartgestreepte pootjes graag vertoeft in de buurt van water dat bijvoorbeeld is blijven liggen op een plantenschoteltje, of bij wat regendruppels in een oude emmer in de tuin.

Om als de eigenaar van die plant of emmer langskomt, een paar venijnige steken uit te delen. En zo, als het tegenzit, een paar ziektes te verspreiden.

Dengue bijvoorbeeld, waar je waken van in bed kunt liggen, of chikungunya waarvan je gewrichten zo stijf kunnen worden dat je da-

genlang loopt als een pinguïn, of zika, dat vooral gevaarlijk is voor zwangere vrouwen, of eigenlijk voor hun ongeboren baby's.

Landen waar het virus heerst, raden vrouwen aan voorlopig niet zwanger te worden.

In Nederland komt de mug niet voor, in Caribisch Nederland wel. En uit te roeien is-ie nauwelijks.

Al gaat men in Brazilië een poging wagen. Niet alleen door flink gif te spuiten, maar ook door genetisch gemodificeerde muggen uit te zetten.

Jacht op de muggen hoeft overigens niet 's nachts in blote kont. Want steken doet de *Aedes aegypti* lekker overdag.

Heerlijke weetjes over de dekselse koekoek

De koekoek legt eieren in ander-vrouws nest en die voortplantings-tactiek is zo fascinerend, dat het wonderbaarlijk is dat er niet allang een boek over de koekoek is. Maar nu is dat er dan toch: ‘De Koekoek’, vertaald uit het Engels, geschreven door een bioloog maar zo leesbaar alsof een schrijver achter de toetsen zat.

Nick Davies struinde dertig zomers door het Wicken Fen, een moeras in de buurt van Cambridge waar hij als bioloog werkt. Davies is een vogelonderzoeker met een zeer vlotte pen. Hij legt aan de hand van zijn eigen onderzoeken stap voor stap uit hoe die geheimzinnige koekoeken te werk gaan.

Een koekoek legt haar ei in het nest van een zangvogel. Op de hei is dat meestal een graspieper, in Wicken Fen een kleine karekiet. In een half-open landschap is de heggemus een geliefde waardvogel.

Een koekoek moet haar ei bliksemsnel dumpen, voor de waardvogels haar in de smiezen krijgen. Van een legsel slikt ze één ei in en legt daar haar eigen ei voor in de plaats. Betrapten de onvrijwillige gastouders haar, dan is de kans groot dat die het koekoeksei eruitgooien of het hele nest verlaten. Ook als de koekoek ongezien haar ei dumpt, wordt haar ei soms verwijderd. De gastouders herkennen het dan als afwijkend. Vandaar dat een koekoek een sterke voorkeur heeft voor een bepaald

soort gastouder en niet zomaar haar ei in een nest legt. Dat ei moet namelijk zoveel mogelijk op de andere eieren lijken. Vooral de tekening en kleur zijn daarbij van belang.

Davies maakte nep-eieren en keek hoe gastouders erop reageerden. Kepen zijn het gewiekst in koekoeksei-herkenning en keep-koekoeken leggen de meest geavanceerde imitatie-eieren. Graspiepers en kleine karekieten zijn er ook goed in, maar heggemussen accepteren elk ei, hoe anders het er ook uitziet.

Omdat Davies zich beperkte tot onderzoek in de broedgebieden, staan de nieuwste inzichten over de trek van koekoeken en hun overwintering in Afrika niet in het boek. Dat is jammer.

Maar verder is het een heerlijk boek dat je puur voor je plezier leest. Er staan allerlei intrigerende weetjes in. Zo lijkt een koekoek op een sperwer. Dat lijkt vreemd, want zangvogels zien een sperwer als gevaar. Voor een koekoek is dat echter gunstig. Zangvogels slaan voor (imitatie-)sperwers op de vlucht en zijn dan geen getuige van de stiekeme eileg.

KOOS DIJKSTERHUIS

Nick Davies: **De Koekoek**, AtlasContact, 288 blz., €24,99

